

Πληροφοριακή παιδεία και αυτοδύναμη μάθηση

Μιχαήλ Νικητάκης¹, Ανέστης Σίτας², Γιώργος Παπαδουράκης Ph.D³ Θοδωρής Πιτηκάρης⁴

- 1) Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, nikit@lib.teiher.gr
- 2) Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, sitas@lit.auth.gr
- 3) Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, papadour@cs.teiher.gr
- 4) University of Glamorgan Wells, thodoris@materials.uoc.gr

Αναρτημένη ανακοίνωση στο «13^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών», Μετα-Βιβλιοθήκες: οι Βιβλιοθήκες μετά το Διαδίκτυο και τον Παγκόσμιο Ιστό: προς μια νέα λογική συγκρότησης, λειτουργίας και εργαλείων, Κέρκυρα 13-15 Οκτ. 2004.

Περίληψη

Η αλλαγή στην εκπαιδευτική σκέψη, η εκρηκτική αύξηση των ηλεκτρονικών επιστημονικών πληροφοριών και οι μεγάλες εξελίξεις στην τεχνολογία, αποτελούν μεγάλη πρόκληση για τις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες όσον αφορά τον εκπαιδευτικό τους ρόλο. Στην τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται μια αυξανόμενη έμφαση στην συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκάρων και εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση της πληροφοριακής παιδείας (Information literacy) στα προγράμματα σπουδών των σχολών. Η πληροφοριακή παιδεία είναι ένα σύνολο δυνατοτήτων που απαιτούνται να έχουν οι φοιτητές ώστε να γνωρίζουν, να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις αναγκαίες πληροφορίες. Στην εργασία αυτή επιχειρείται μια διερεύνηση α) της εικόνας που παρουσιάζουν οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες πάνω στην εκπαίδευση των χρηστών τους, β) των προγραμμάτων που μπορούν να εφαρμοστούν και γ) του ρόλου του βιβλιοθηκάρου κατά την συνεργασία του με το εκπαιδευτικό προσωπικό για την βελτίωση των δεξιοτήτων πληροφοριακής παιδείας.

Λέξεις κλειδιά: Πληροφοριακή παιδεία, Βιβλιογραφική εκπαίδευση

Information literacy and the autonomous learner

Abstract

The change in the educational thought, the rapidly growth of scientific information, that are stored in electronic form, and finally the expansion of technological knowledge have as results new challenges, concerning their role as basic tool of educations and knowledge. Management, for the academic libraries to take place. During the last decade the collaboration between librarians and academic instructors has been enhanced, aiming to incorporation of information literacy into academic study programs. Information literacy is a set of abilities requiring individuals to “recognize when Information is needed and has the ability to locate, evaluate, and use effectively the needed information.” In this paper we attempt an investigation on Greek academic libraries’ status related to their users’ education and on programs that can be applied in collaboration with the rest of academic community. In addition we present the ways of productive interaction between librarian and educational personnel for the improvement of information literacy.

Keywords: Information literacy, Bibliographic education

Εισαγωγή

Ο ρόλος, η θέση και η μορφή της βιβλιοθήκης ως θεσμού στην κοινωνία της πληροφορίας επανεξετάζεται. Οι νέες τεχνολογίες στην παραγωγή, διακίνηση, δημοσίευση, οργάνωση και διάθεση της πληροφορίας αμφισβητούν τα υπάρχοντα μοντέλα οργάνωσης και λειτουργίας της βιβλιοθήκης.

Η μεγάλη ποσότητα και οι ποικίλες μορφές πληροφοριών που παράγονται και συγκεντρώνονται από της βιβλιοθήκες, καθώς και η αβέβαιη ποιότητά τους δημιουργούν νέες προκλήσεις ως προς την αναζήτηση ανάκτηση και απόδοση τους. Η «άνεση» στην τεχνολογία της πληροφόρησης απαιτεί τεχνικές και πνευματικές δεξιότητες που θα πρέπει να έχει ο τελικός αποδέκτης της πληροφορίας για την σωστή και αποτελεσματική απόδοση της.^[1] Στο σύγχρονο περιβάλλον οι βιβλιοθήκες διευρύνουν τον ρόλο τους, ο οποίος πλέον δεν προσανατολίζεται μόνο προς την κατεύθυνση του εντοπισμού, της συγκέντρωσης και οργάνωσης των πληροφοριών, αλλά συγχρόνως με την αλλαγή στην εκπαιδευτική σκέψη (διδασκαλία με βάση την πολλαπλή βιβλιογραφία ή διδασκαλία με βάση το μαθητοκεντρικό μοντέλο) αποτελεί σημείο που εστιάζεται πλέον η εκπαιδευτική διαδικασία.^[2]

Η ανάγκη για αλλαγή δεν είναι τυχαία αλλά προέρχεται από την ζωτική σημασία που έχει η πληροφορία για τον άνθρωπο σε μορφωτικό, ερευνητικό, ψυχαγωγικό και οικονομικό επίπεδο. Πολλοί είναι αυτοί που υποστηρίζουν ότι η αναβάθμιση της ποιότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση εξαρτάται από την ένταξη της βιβλιοθήκης στα προγράμματα σπουδών, συμβάλλοντας στο γεφύρωμα του χάσματος μεταξύ τάξης και βιβλιοθήκης.

Η παραδοσιακή λειτουργία του μαθήματος μέσα από την απομνημόνευση των σημειώσεων ή των διαλέξεων του καθηγητή αρχίζει να ξεπερνιέται. Δίνει τη θέση της στο μοντέλο εκπαίδευσης που υποστηρίζει την ανάπτυξη της κρίσης και της διορατικότητας του μαθητή και οδηγεί στην απόκτηση της γνώσης, μέσα από μια ανεξάρτητη μάθηση που υποστηρίζεται από την χρήση της βιβλιοθήκης. Το μαθητοκεντρικό μοντέλο διδασκαλίας δίνει έμφαση στην εμπειρία και στην αφομοίωση της γνώσης παρά στην απομνημόνευση. Ο σπουδαστής επιλέγει και αναλύει τις πληροφορίες σε γνωστικά αντικείμενα που άπτονται της ύλης του μαθήματος.^[3] Ο Evans Ira Farber, υποστηρίζει ότι ο βιβλιοθηκονόμος θα πρέπει να συνεργάζεται με τον καθηγητή και να μαθαίνει σχετικά με τους στόχους και το περιεχόμενο του μαθήματος ώστε να προσπαθεί να βρει τρόπους με τους οποίους μπορεί να βοηθήσει στην διαδικασία της μάθησης.^[4]

Ο νέος ρόλος της βιβλιοθήκης

Η αλλαγή στην εκπαιδευτική σκέψη, η εκρηκτική αύξηση των ηλεκτρονικών επιστημονικών πληροφοριών και οι μεγάλες εξελίξεις στην τεχνολογία, αποτελούν μεγάλη πρόκληση για τις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες όσον αφορά τον εκπαιδευτικό τους ρόλο. Στην τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται μια αυξανόμενη έμφαση στην συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκάρων και εκπαιδευτικών για την ενσωμάτωση της πληροφοριακής παιδείας (Information literacy-I.L) στα προγράμματα σπουδών των σχολών.^[5, 19] Το ενδιαφέρον αυτό απεικονίζεται στην εκτενή βιβλιογραφία που έχει αναπτυχθεί γύρω από την πληροφοριακή παιδεία και φανερώνει τη σπουδαιότητά της ως κεντρικό συστατικό του ακαδημαϊκού προγράμματος σπουδών. Εντούτοις, παρά την αυξανόμενη αναγνώριση του ρόλου της, παρατηρείται μικρή ενσωμάτωση σχετικών μαθημάτων στα προγράμματα σπουδών των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων.

Ο εκπαιδευτικός ρόλος των βιβλιοθηκών δεν είναι κάτι νέο. Η έννοια της πληροφοριακής παιδείας αναπτύχθηκε ως απάντηση στην αυξανόμενη πρόοδο των ψηφιακών τεχνολογιών που έχουν οδηγήσει, τόσο στον πολλαπλασιασμό των διαθέσιμων πηγών πληροφόρησης όσο και των συστημάτων ανάκτησης τους.

Κάτω από αυτήν την πραγματικότητα, οι βιβλιοθήκες προκειμένου να ανταπεξέλθουν στον εκπαιδευτικό τους ρόλο θα πρέπει να προετοιμάζουν τους χρήστες τους με ειδικά μαθήματα, ώστε οι τελευταίοι να εκμεταλλευτούν αποτελεσματικά και αποδοτικά την απέραντη ποσότητα των πληροφοριών που είναι διαθέσιμη. ^[6, 19]

Ορισμός της πληροφοριακής παιδείας

Η Αμερικάνικη Ένωση Βιβλιοθηκών θέλοντας να αναπτύξει μια κοινή γλώσσα συνεννόησης για την καλύτερη διερεύνηση και κατανόηση της πληροφοριακής παιδείας μεταξύ βιβλιοθηκονόμων, διδακτικού προσωπικού, φοιτητών και διοίκησης όρισε πέντε πρότυπα με 22 δείκτες απόδοσης για την μέτρηση της προόδου μάθησης των φοιτητών. Πληροφοριακή παιδεία ^[7] ορίζεται το σύνολο των δυνατοτήτων που πρέπει να έχει ο σπουδαστής, ώστε να είναι σε θέση:

- Να καθορίζει την φύση και την έκταση της πληροφόρησης που χρειάζεται
- Να αξιολογεί την απαιτούμενη πληροφόρηση αποτελεσματικά και αποδοτικά
- Να αποτιμά την πληροφόρηση και τις πηγές της με κριτική σκέψη, να ενσωματώνει την επιλεγμένη πληροφόρηση στην δική του γνωστική βάση
- Να γνωρίζει τα οικονομικά, νομικά, κοινωνικά και ηθικά ζητήματα που περιβάλλουν την χρήση των πληροφοριών
- Να χρησιμοποιεί την πληροφόρηση αποτελεσματικά για να επιτελέσει ένα συγκεκριμένο σκοπό

Πληροφοριακή παιδεία : η ελληνική πραγματικότητα

A) Στόχος της έρευνας

Να καταγράψει εάν παρέχονται στους χρήστες των Ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών υπηρεσίες πάνω στην πληροφοριακή παιδεία, το είδος των προγραμμάτων και το περιεχόμενό τους, διερευνώντας παράλληλα τον ρόλο και τα περιθώρια παρέμβασης της βιβλιοθήκης στην μαθησιακή διαδικασία.

B) Επιλογή, ανάλυση πληθυσμού-Σύνταξη Ερωτηματολογίου

Λαμβάνοντας υπόψη το ίδιο το αντικείμενο της έρευνας, τις επιλεγμένες υποθέσεις εργασίας, τον τύπο του υιοθετούμενου δείγματος και τα υλικό-τεχνικά εμπόδια που προκύπτουν, επιλέχθηκε να σταλεί ηλεκτρονικά μέσω e-mail στις βιβλιοθήκες των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Ελλάδος, ερωτηματολόγιο βασισμένο στις οδηγίες της ACRL ^[7] για το information literacy.

Το ερωτηματολόγιο περιλαμβάνει 11 ερωτήματα και η δομή του έχει συνταχθεί έτσι ώστε να αποτελεί μέσο όχι μόνο συλλογής αλλά και διάχυσης πληροφοριών για όσους αγνοούν την ύπαρξη της πληροφοριακής παιδείας. Επιλέχθηκαν κλειστού τύπου ερωτήσεις για την ευκολότερη κωδικοποίηση και την καλύτερη στατιστική ανάλυση με την βοήθεια του Microsoft excel. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου- Μαρτίου του 2004 με συνολικό δείγμα 115 βιβλιοθήκες. Από αυτές ανταποκρίθηκαν απαντώντας οι 84, ένα ποσοστό ανταπόκρισης περίπου 73%, που τείνει σε διάστημα εμπιστοσύνης το 95% ^[9]

Γ) Παρουσίαση ανάλυση ερωτηματολογίου

Οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες της Ελλάδος στην πλειοψηφία τους περιλαμβάνουν στις υπηρεσίες τους προγράμματα πληροφοριακής παιδείας σε ποσοστό 58,3% έναντι 41,7% αυτών που δεν έχουν προσαρμόσει στις υπηρεσίες ανάλογο πρόγραμμα εκπαίδευσης. Τα μαθήματα I.L γίνονται κυρίως με ευθύνη της βιβλιοθήκης και περιλαμβάνουν μόνο μαθήματα εκμάθησης βιβλιογραφικών ικανοτήτων αφού η εκμάθηση δεξιοτήτων χρήσης ηλεκτρονικών υπολογιστών καλύπτεται από τα μαθήματα που υπάρχουν ενσωματωμένα στα προγράμματα σπουδών των σχολών.

Τα προγράμματα εκμάθησης βιβλιογραφικών ικανοτήτων προσφέρονται από τις βιβλιοθήκες μέσα από διάλεξη σε ποσοστό 53 %, ενώ ένα ποσοστό 43% παρέχετε μέσα από την ιστοσελίδα της βιβλιοθήκης με on-line εκπαιδευτικούς οδηγούς(tutorials). Τέλος μόλις το 4% έχει ενσωματώσει στα προγράμματα σπουδών της σχολής μάθημα I.L ^[πίνακας 2]

Το περιεχόμενο των προγραμμάτων εκμάθησης βιβλιογραφικών ικανοτήτων περιλαμβάνει :

α) Χρήση πληροφοριακών εργαλείων ανάκτησης πληροφοριών
53%(opac, electronic journal, data base, cd-server), 26,5%(opac, electronic journal, data base, web search), 16,3% (information organization, opac, electronic journal, data base, cd-server) 4,2% (opac, electronic journal, data base). ^[πίνακας 1]

β)Καθορισμός φύσης και έκτασης της πληροφορίας
Το 68,75 % των προγραμμάτων παρέχει πληροφορίες για το πώς θα εκφράσει ο χρήστης την πληροφοριακή του ανάγκη προσδιορίζοντας – περιγράφοντας το θέμα του με λέξεις κλειδιά, κατασκευάζοντας στρατηγικές αναζήτησης αφού πρώτα έχει επιλέξει την κατάλληλη πληροφοριακή πηγή, ενώ το 31,25 %των προγραμμάτων δεν περιλαμβάνουν στα προγράμματα τους αντίστοιχες πληροφορίες

γ) Αποτίμηση αξιολόγηση των πληροφοριών
Το 75,3% των προγραμμάτων παρέχει πληροφορίες για τα κριτήρια τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για την αποτίμηση και αξιολόγηση της πληροφορίας, ενώ 24,7% δεν περιλαμβάνει στα προγράμματα του αντίστοιχη ενότητα πληροφόρησης.
Τα προγράμματα I.L γίνονται σε ποσοστό 71,4 σε αίθουσα εξοπλισμένη με ηλεκτρονικούς υπολογιστές ενώ το 28,6 % σε απλές αίθουσες διδασκαλίας με την βοήθεια data display . Η χρονική διάρκεια των προγραμμάτων είναι 1ώρα σε ποσοστό 52% και 2 ώρες σε ποσοστό 48 %

Γίνεται πλέον αντιληπτό ότι οι ελληνικές ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες αρχίζουν να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις των συνθηκών της ψηφιακής εποχής εισάγοντας στις υπηρεσίες τους προγράμματα I.L με πρώτο στόχο την ανάδειξη ανεξάρτητων χρηστών υπηρεσιών βιβλιοθήκης. ^[10]

Στην Ελλάδα η τριτοβάθμια εκπαίδευση βρίσκεται σε μια διαδικασία μετασχηματισμού προς ευέλικτα συστήματα μάθησης προετοιμάζοντας τους φοιτητές στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες τις αγορές εργασίας που επιβάλλει η τεχνολογική πρόοδος. Η απόκτηση δεξιοτήτων μέσα από την πληροφορική παιδεία πολλαπλασιάζει τις ευκαιρίες της αυτοκατευθυνόμενης μάθησης από την πλευρά των φοιτητών, καθώς εμπλέκονται στη χρήση μιας μεγάλης ποικιλίας πληροφοριακών πηγών την οποία χρησιμοποιούν για να επεκτείνουν τη γνώση τους και να βελτιώσουν την κριτικής τους σκέψη. ^[11]

Διδάσκοντες και βιβλιοθηκονόμοι πρέπει να συνεργαστούν για να αναπτύξουν κύκλους μαθημάτων στα πλαίσια ιδιαίτερων επιστημονικών κλάδων για την κατανόηση-καταχώρησης της γνώσης μέσα από την πληροφοριακή παιδεία

Για να πραγματοποιηθούν τα παραπάνω θα πρέπει να υπάρξουν θεσμικές ρυθμίσεις που θα δίνουν στις βιβλιοθήκες την δυνατότητα συμμετοχής τους στην διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών. ^[12]

Σχεδιάζοντας ένα πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας

Στόχος ενός προγράμματος πληροφοριακής παιδείας, είναι να υποστηρίξει την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της διορατικότητας του φοιτητή, που θα τον οδηγήσουν στην απόκτηση της γνώσης μέσα από την αποτίμηση της πληροφορίας.^[13]

Τι πρέπει να γνωρίζει ο σπουδαστής ώστε να μπορεί να ολοκληρώσει μια εργασία ανάθεσης αποτελεσματικά και αποδοτικά; Ποια εμπόδια είναι πιθανόν να συναντήσουν οι φοιτητές κατά την ολοκλήρωση της εργασίας τους; Ποιος είναι ο ρόλος του βιβλιοθηκονόμου και του εκπαιδευτικού στην εφαρμογή ενός προγράμματος πληροφοριακής παιδείας.^[14]

Στάδιο 1: Επιλογή-καθορισμός θέματος. Διατύπωση πληροφοριακής ανάγκης

Ο βιβλιοθηκονόμος σε συνεργασία με τον υπεύθυνο καθηγητή αναπτύσσουν ένα σχέδιο μαθήματος. Χωρίζουν τους φοιτητές σε ομάδες των 4-5 ατόμων. Η κάθε ομάδα καλείται να ερευνήσει ένα σύνολο ερωτήσεων γύρω από συγκεκριμένες θεματικές περιοχές που ο διδάσκων έχει σκοπό να καλύψει κατά την διάρκεια του μαθήματός του. Τα ερωτήματα που πρέπει να απασχολήσουν τον φοιτητή και τα βήματα που πρέπει να ακολουθήσει είναι τα εξής:

- ✎ Είναι σημαντικό να επιλεγεί ένα θέμα που είναι "πραγματοποιήσιμο"
- ✎ Ο καθορισμός του θέματος είναι μια διαδικασία με την οποία διατυπώνονται οι ερευνητικές ερωτήσεις, στις ιδιαίτερες πτυχές του θέματος
- ✎ Εντοπισμός της σημαντικότερης θεωρίας πάνω στην οποία στηρίζεται η εργασία
- ✎ Διατύπωση ερευνητικού ερωτήματος
- ✎ Διατύπωση συγκεκριμένης υπόθεσης (ή υποθέσεων) που εξετάζονται
- ✎ Εξέταση των γενικών ή ειδικών πηγών πληροφοριών για να αυξηθεί η οικειότητα με το θέμα
- ✎ Καθορισμός της διαθεσιμότητας των πηγών πληροφόρησης
- ✎ Σύσκεψη με τους διδάσκοντες για τις πιθανές ιδέες του θέματος
- ✎ Ανάπτυξη της πρότασης με διατύπωση ερωτήσεων που βασίζονται στο υπό διερεύνηση θέμα
- ✎ Ανάπτυξη ενός σχεδίου έρευνας που αρμόζει στην ακολουθούμενη διερευνητική μέθοδο
- ✎ Σχεδιασμός χρονοδιαγράμματος ανάκτησης και αποτίμησης της απαιτούμενης πληροφόρησης.^[15,16]

Στάδιο 2: Σχεδιασμός επιλογής πηγών πληροφόρησης

Οι ομάδες των φοιτητών έχουν χρονικό περιθώριο τεσσάρων εβδομάδων για την ανάπτυξη των επιμέρους θεμάτων και την παρουσίασή τους. Οι φοιτητές για την κάλυψη του θέματός τους, θα πρέπει να χρησιμοποιήσουν τίτλους βιβλίων που υπάρχουν στη συλλογή της βιβλιοθήκης, άρθρα από επιστημονικά περιοδικά, αναφορές από βάσεις δεδομένων και ιστοσελίδες

Στάδιο 3: Σχεδιασμός ανάκτησης απαιτούμενης πληροφορίας

Στην συνέχεια ο βιβλιοθηκονόμος παρουσιάζει στους φοιτητές τις πηγές που διαθέτει η βιβλιοθήκη και τους τρόπους αναζήτησης και ανάκτησής τους. Παρουσιάζει τις πληροφορίες όπως αυτές παράγονται, δημοσιεύονται και οργανώνονται, είτε μέσα από τον τοπικό κατάλογο της βιβλιοθήκης, είτε από τις διαθέσιμες ηλεκτρονικές πηγές (ηλεκτρονικά περιοδικά, βάσεις δεδομένων, web, κτλ).

Βασικά βήματα:

- ✎ Έρευνα εύρους, περιεχομένου και οργάνωσης των συστημάτων ανάκτησης της πληροφορίας
- ✎ Σχεδιασμός στρατηγικής αναζήτησης με την χρήση εντολών ανάλογα με το σύστημα ανάκτησης που επιλέχθηκε
- ✎ Προσδιορισμός λέξεων κλειδιών, συνώνυμων και σχετικών όρων για την απαιτούμενη πληροφόρηση
- ✎ Επιλογή ελεγχόμενου λεξιλογίου ειδικού για τον επιστημονικό κλάδο ή την πηγή ανάκτησης της πληροφορίας που επιλέχθηκε
- ✎ Έλεγχος ορθογραφίας
- ✎ Προσδιορισμός των πιθανών πηγών άντλησης πληροφοριών
- ✎ Δημιουργία ενός συστήματος οργάνωσης ανακτηθέντων πληροφοριών
- ✎ Καταγραφή των καταλληλότερων πληροφοριών για μελλοντική αναφορά.^[15, 16]

Στάδιο 4: Σχεδιασμός αποτίμησης- αξιολόγησης πληροφορίας

Στο χρονικό διάστημα έως ότου οι φοιτητές ξεκινήσουν την παρουσίαση των εργασιών τους, ο διδάσκων σε συνεργασία με τον βιβλιοθηκονόμο και πάντα στα θεματικά πλαίσια του μαθήματος, καθοδηγούν τους φοιτητές στο πώς να χρησιμοποιούν τα κατάλληλα κριτήρια αξιολόγησης των πληροφοριών του διαδικτύου, στο πώς θα διαβάζουν ένα άρθρο περιοδικού επιλέγοντας τις κύριες ιδέες αλλά και την αντικειμενικότητα των ιδίων των πληροφοριών όπως αυτές παρουσιάζονται και στο να αναλύουν τη δομή και την λογική των επιχειρημάτων ή των μεθόδων που παρουσιάζονται. Τέλος γίνεται εκτενής αναφορά στα οικονομικά, νομικά και κοινωνικά θέματα που περιβάλλουν την χρήση της πληροφορίας.

Βασικά βήματα:

- ✎ Διαβάζει το κείμενο επιλέγει τις κύριες ιδέες
- ✎ Εξετάζει και συγκρίνει την πληροφόρηση από ποικίλες πηγές για να αποτιμήσει την αξιοπιστία, την εγκυρότητα, την ακρίβεια, την αυθεντικότητα, την επικαιρότητα
- ✎ Αναλύει τη δομή και την λογική υποστήριξη επιχειρημάτων ή μεθόδων
- ✎ Επαναδιατυπώνει –συνθέτει τις κύριες ιδέες του κειμένου με δικά του λόγια για να δομήσει νέες έννοιες
- ✎ Εξάγει συμπεράσματα βασισμένα στην πληροφόρηση που συγκέντρωσε
- ✎ Καθορίζει αν θα ενσωματώσει ή θα απορρίψει απόψεις που συνάντησε
- ✎ Καθορίζει αν η αρχική ανάγκη πληροφόρησης έχει ικανοποιηθεί ή χρειάζεται πρόσθετη
- ✎ Προσδιορίζει κενά στην πληροφόρηση που ανακτήθηκε και καθορίζει, αν θα πρέπει να επανεξεταστεί η στρατηγική έρευνας (αναθεώρηση- βελτίωση στρατηγικής).^[18]

Διαβάζοντας ένα Άρθρο περιοδικού

Βασικά βήματα

- ✎ Ποια συγκεκριμένη υπόθεση (ή υποθέσεις) εξετάζονται
- ✎ Ποια προγενέστερη εργασία υποστηρίζει το θεωρητικό πλαίσιο που περιγράφεται
- ✎ Πάνω σε ποιές θεωρίες στηρίζεται η εργασία που γίνεται
- ✎ Είναι το πείραμα πειστικό
- ✎ Ήταν τα στοιχεία που αναλύθηκαν και που ερμηνεύθηκαν αρκετά
- ✎ Ποια είναι τα σημαντικότερα συμπεράσματα της μελέτης
- ✎ Ποια βιβλιογραφία χρησιμοποιήθηκε^[18]

Κριτήρια αξιολόγησης πληροφοριών πηγών διαδικτύου

Βασικά βήματα

Περιεχόμενο

- ✎ Τι περιέχει η ιστοσελίδα
- ✎ Ποιος είναι ο σκοπός της ιστοσελίδας
- ✎ Ποια είναι η αξία της ιστοσελίδας σε σύγκριση με άλλες πηγές πληροφοριών

- ✚ Είναι οι συνδέσεις σχετικές και κατάλληλες με το σκοπό της ιστοσελίδας
- ✚ Είναι οι συνδέσεις περιεκτικές σε πληροφορίες ή παρέχουν απλές αναφορές.
- ✚ Είναι οι πληροφορίες αξιόπιστες και χωρίς λάθη
- ✚ Είναι η άποψη του συντάκτη αντικειμενική και αμερόληπτη
- ✚ Οι πληροφορίες που εμφανίζονται είναι έγκυρες και καλά ερευνημένες
- ✚ Οι πληροφορίες που παρέχονται τεκμηριώνονται από τις πηγές που έχουν αντληθεί
- ✚ Το κείμενο ακολουθεί τους βασικούς κανόνες γραμματικής και ορθογραφίας

Συντάκτης

- ✚ Στοιχεία επαφής και επικοινωνίας με τον συντάκτη ή τον παραγωγό της ιστοσελίδας
- ✚ Υπάρχει ένας συντάκτης –παραγωγός που υπογράφει ελέγχει τις πληροφορίες
- ✚ Ποια είναι τα προσόντα –εμπειρία του συντάκτη

Ημερομηνία

- ✚ Δείχνει πότε το υλικό γράφτηκε, πότε αναθεωρήθηκε
- ✚ Πόσο ενημερωμένες είναι οι συνδέσεις

Κόστος-δυνατότητα πρόσβασης

- ✚ Είναι η ιστοσελίδα διαθέσιμη σε μόνιμη βάση
- ✚ Είναι ο χρόνος απόκρισης γρήγορος
- ✚ Σχεδιασμός ιστοσελίδας
- ✚ Απαιτείται κωδικός πρόσβασης για την χρησιμοποίησης της σελίδας
- ✚ Είναι η ιστοσελίδα εύκολη εξερευνησίμη ^[8, 20]

Στάδιο 5^ο Παρουσίαση –αξιολόγηση

Κάθε ομάδα αφού παρουσιάζει το θέμα που έχει αναλάβει να αναπτύξει συμπληρώνει ένα ερωτηματολόγιο αξιολόγησης του μαθήματος. Η διαδικασία της αξιολόγησης είναι ενεργητική, μπορεί να εξυπηρετήσει την επίτευξη ή αποτυχία των στόχων, τις αδυναμίες αλλά και τα πλεονεκτήματα του προγράμματος. Ένα ιδιαίτερο προσιτό πρότυπο που μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα για την αξιολόγηση του προγράμματος πληροφοριακής παιδείας είναι αυτό του Kirkpatrick ^[17] το οποίο περιέχει τέσσερα επίπεδα αξιολόγησης:

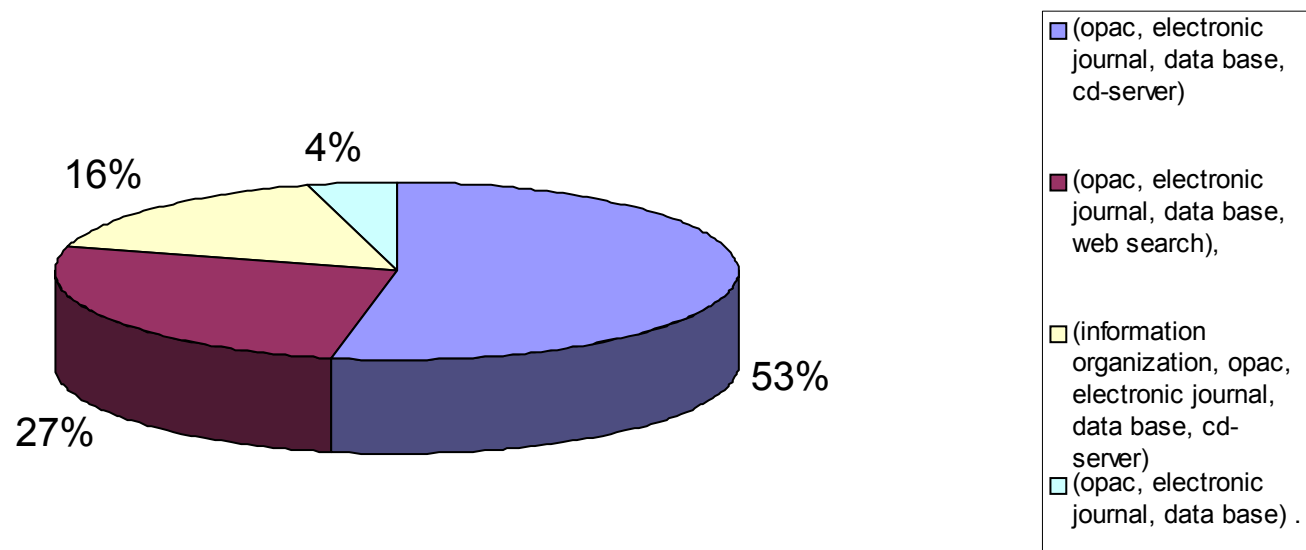
- (1) Reaction (Αντίδραση) Εξετάζει την άμεση αντίδραση των συμμετεχόντων δηλ αν βρήκαν την κατάρτιση επιτυχή και χρήσιμη, την υλικότεχνική υποδομή κατάλληλη, κτλ.
- (2) Learning (τι έχει μαθευτεί-εκμάθηση) Αναφέρεται κατά πόσο οι συμμετέχοντες ανέπτυξαν ή βελτίωσαν τις δεξιότητες τους πάνω στην αναζήτηση πληροφοριών μέσα από την επίδραση του προγράμματος
- (3) Behaviors (Συμπεριφορά) Αφορά την μέτρηση των αλλαγών στην μακροπρόθεσμη συμπεριφορά του ατόμου π. χ ένας ο σπουδαστής έχει μεταφέρει ή όχι τις δεξιότητες που απέκτησε μέσω του προγράμματος Πλ στους πρόσφατους ερευνητικούς του στόχους
- (4) Results. (Αποτελέσματα) Αφορά το αντίκτυπο ή το όφελος της κατάρτισης σε οργανωτικό επίπεδο.

Συμπεράσματα

Σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από τις γρήγορες τεχνολογικές αλλαγές και την αύξηση της χρήση των πληροφοριών, η πληροφοριακή παιδεία θα αποτελέσει τρόπο ζωής για το σύνολο του πληθυσμού. Η ποιοτική εκπαίδευση απαιτεί όχι μόνο επενδύσεις στις νέες τεχνολογίες αλλά και προγράμματα που να εξουσιοδοτούν τους ανθρώπους να μπορούν να εντοπίζουν, να αξιολογούν και να χρησιμοποιούν τις πληροφορίες αποτελεσματικά. Πάνω λοιπόν σε αυτό το πλαίσιο που διαμορφώνεται θα πρέπει:

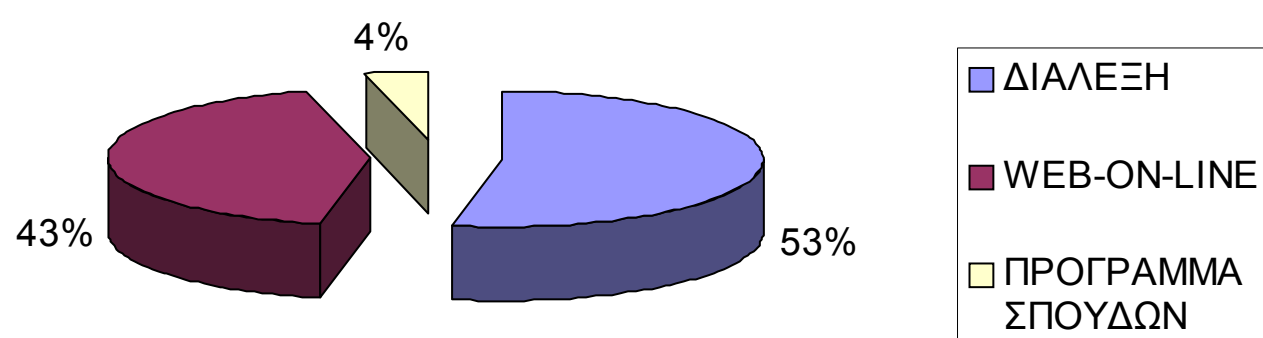
- ✚ Οι διοικήσεις των ιδρυμάτων και το διδακτικό προσωπικό να δεχτούν και να υποστηρίξουν την αναγκαιότητα και τη χρησιμότητα της πληροφοριακής παιδείας εντάσσοντας την ως ειδικό μάθημα στα προγράμματα σπουδών
- ✚ Εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της τεχνολογία ώστε να παρέχονται μαθήματα πληροφοριακής παιδείας από απόσταση ενθαρρύνοντας και εξοικειώνοντας τους χρήστες με την σύγχρονη τεχνολογία
- ✚ Οι σχολές βιβλιοθηκονομίας να αποτελέσουν κέντρα αναφοράς για θέματα πληροφοριακής παιδείας εκπαιδεύοντας μέσα από σειρά μαθημάτων ή σεμιναρίων τους βιβλιοθηκονόμους
- ✚ Η σύγκλιση των ηλεκτρονικών και παραδοσιακών πηγών είναι ένα σύνθετο πρόβλημα αντιμετώπισης για τις βιβλιοθήκες. Το ηλεκτρονικό περιβάλλον πληροφόρησης θα πρέπει να παρουσιαστεί ως συμπλήρωμα των παραδοσιακών σχημάτων. Οι σπουδαστές θα πρέπει να μάθουν και τώρα να χρησιμοποιούν τους παραδοσιακούς πόρους πληροφόρησης αφού δεν θα εξαφανιστούν στο εγγύς μέλλον. Η αποδοτική κατανομή της γνώσης αναγνωρίζεται πλέον ως ο κύριος μοχλός αύξησης της παραγωγικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης. Στο νέο περιβάλλον που διαμορφώνεται, η προσαρμοστικότητα στην αλλαγή δίνει έμφαση στη γνώση και δημιουργεί την ανάγκη διαρκούς μάθησης επιβάλλοντας αλλαγές στο εκπαιδευτικό σύστημα. ^[19]

ΧΡΗΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ

Πίνακας 1

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΚΜΑΘΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΩΝ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ

Πίνακας 2

Βιβλιογραφία

- 1) Rader, H. (1995). Information literacy and the undergraduate curriculum. *LibraryTrends* v. .44 (2), pp. 270
- 2) Van Vuren, A. J. and Henning, J. C. (1998). User education in a flexible learning environment –an opportunity to stay relevant in the 21st century” The Challenge to be relevant in the 21st century, IATUL conference, University of Pretoria South Africa June 1998 <http://educate.lib.chalmers.se/IATUL/proceedcontents/pretpap/vuren.html> (viewed 23-7-04)
- 3) Breivik, Patricia Senn and Jones, Dan L. (1993). "Information Literacy: Liberal Education for the Information Age" *Liberal Education*, v. 79 (1)
- 4) Evan, Ira Farber (1992). Bibliographic instruction in practice: a tribute to the legacy of Evan Ira Farber, based on 5th Earlham college-Eckerd college bibliographic instruction conference Febr 5-7
- 5) Breivik, Patricia Senn and Gee, E. Gordon (1989). *Information Literacy: Revolution in the Library*. American Council on Education and Oryx Press, Phoenix, AZ.
- 6) Breivik, Patricia Senn (1992). "Education for the Information Age" in *Information Literacy: Developing Students as Independent Learners New Directions for Higher Education* (Farmer, D.W. and Mech, T.F., editors.) San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers, No. 78
- 7) American Library Association Presidential Committee on Information Literacy (1989). Final Report. Washington, D.C.
- 8) American library association <http://www.ala.org/nili/ilit1st.html>.) [Viewed 17-08-04]
- 9) Stephen, P.K, Hornby, S.(1997). Simple statistics for library and information professionals. Library Association Publishing
- 10) Kohl, D. K. (1995). *As time goes by* revisiting fundamentals, *Library Trends*, v. 44 (2), pp.423-7
- 11) Branch, K. and Gilchrist, D. Library instruction and information literacy in community and technical colleges, v. 35 (4), pp. 476
- 12) Rader H. B. (1995). *Information literacy and undergraduate curriculum*. *Library Trends* v. 44 (2), pp. 270-9
- 13) Bodi (1988). Critical thinking and bibliographical instruction: the relationship. *Journal of Academic Librarianship* 14 (3), pp. 150-153
- 14) Herro (2000). Bibliographic instruction and critical thinking. *Journal of Adolescent and Adult Literacy* 43 (6), pp. 554-558
- 15) Esther, S. Grassian and Kaplowitz, Joan R. (2001). *Information literacy instruction: theory and practice* New York: Neal Schuman
- 16) Trudi ,E. Jacobson and Helene, C. (2001). *Williams Teaching the new library to today's users* New York: Neal Schuman
- 17) Kirkpatrick, D. L. (1998). *Evaluating Training Programs: The Four Levels*, 2nd ed., Barrette-Koehler Publishers, San Francisco, CA
- 18) Drucker, Peter F. (1969). *The Age of Discontinuity: Guidelines to Our Changing Society*. New York: Harper and Row
- 19) Lenox, Mary F. and Walker, Michael L. (1993). "Information Literacy in the Educational Process". *The Educational Forum*, v. 57 (Spring)
- 20) Susan, Beck (2004). The Good, the Bad & the Ugly: or, Why It's a Good Idea to Evaluate Web Sources <http://lib.nmsu.edu/instruction/evalcrit.html> [Viewed 17-08-04]